

تشکیل نرخ عمومی سود (نرخ متوسط سود)

تبدیل ارزش کالاها به قیمت های تولید

برگرفته از «بازخوانی کاپیتال مارکس» / --

پنج محیط تولیدی مختلف را با سرمایه یکسان، نرخ اضافه ارزش واحد، ترکیب آلی متفاوت به شرح زیر در نظر گیریم.

ردیف	سرمایه ها	نرخ اضافه ارزش	میزان اضافه ارزش	ارزش محصول	نرخ سود
۱	$80c+20v$	100%	20	120	20%
۲	$70c+30v$	100%	30	130	30%
۳	$60c+40v$	100%	40	140	40%
۴	$85c+15v$	100%	15	115	15%
۵	$95c+5v$	100%	5	105	5%

مبلغ کل سرمایه پیش ریز در این ۵ حوزه ۵۰۰، اضافه ارزش تولید شده ۱۱۰، ارزش کل کالاهای تولید شده در این حوزه ها برابر با ۶۱۰، ترکیب آلی ۵ سرمایه $110v+390c$ یا به شکل ساده تر $22v+78c$ است. برای محاسبه نرخ سود، کل اضافه ارزش ها را بر کل سرمایه تقسیم کنیم، نتیجه اش $22\% = 110/500$ خواهد بود. این بدان معنی است که به هر ۱۰۰ واحد سرمایه ۲۲ واحد سود تعلق می گیرد. کل محصول سالانه را هم بر ۵ حوزه مجزای سرمایه گذاری ها تقسیم نمائیم. سهم هر حوزه ۱۲۲ است.

فرض محاسبه بالا این است که در هر کدام حوزه ها، کل سرمایه ثابت اعم از استوار یا گردشی در تولید محصول جدید به مصرف رسیده اند. فرضی که واهی نیست اما عملاً مگر در موارد استثنا اتفاق هم نمی افتد. واقعیت آنست که بخش ثابت سرمایه اگر چه کلا وارد پروسه تولید می شود اما بخش مهمی از آن

به محصول جدید منتقل نمی شود. همه سرمایه گردان مرکب از مواد خام و کمکی در هر دور واگرد به تمام و کمال وارد کالبد کالاهای جدید می شوند اما از جزء استوار فقط معادل سهم استهلاک است که جزء پیکره محصول جدید می گردد. با توجه به این مهم می توان جدول بالا را به شکل زیر تغییر داد.

سرمایه ها	نرخ اضافه ارزش	اضافه ارزش	نرخ سود	c مصرف شده	ارزش کالا	قیمت تمام شده
$80c+20v$	100%	20	20%	50	90	70
$70c+30v$	100%	30	30%	51	111	81
$60c+40v$	100%	40	40%	51	131	91
$85c+15v$	100%	15	15%	40	70	55
$95c+5v$	100%	5	5%	10	20	15
$390c+110v$ جمع	-	110	-	-	-	-
$78c+22v$ میانگین	-	22	22%	-	-	-

اگر کل اضافه ارزش ها را بر کل سرمایه ۵ حوزه تقسیم کنیم به رقم ۲۲٪ می رسیم که نرخ سود است و بالاتر در باره اش صحبت کردیم. این نرخ سود با نرخ سودهای مبدأ در حوزه های پنج گانه مجزا فرق دارد. در حوزه های مختلف با نرخ سودهای متفاوت مواجهیم اما این نرخ سودهای مختلف به یک نرخ سود عمومی یکسان تبدیل شده است.

سرمایه ها	اضافه ارزش	ارزش کالاها	قیمت تمام شده کالاها	قیمت کالاها	نرخ سود	تفاوت قیمت و ارزش
$80c+20v$	20	90	70	92	22%	+2
$70c+30v$	30	111	81	103	22%	-8
$60c+40v$	40	131	91	113	22%	-18
$85c+15v$	15	70	55	77	22%	+7
$95c+5v$	5	20	15	37	22%	+17

قیمت تمام شده کالاها حاصل جمع سرمایه ثابت و متغیری است که در تهیه آنها مصرف گردیده است. ارزش هر کالا نیز مرکب از همین قیمت تمام شده بعلاوه اضافه ارزش یا کار اضافی معینی است که کارگر انجام داده و در قبال آن هیچ ربالی دریافت نکرده است. اما نکته اساسی و حائز اهمیت در جدول بالا آن است که حوزه های پنج گانه و متمایز پیش ریز سرمایه هر کدام عین اضافه ارزش تولید شده در قلمرو خود یا کار اضافی پرداخت نشده کارگران مورد استثمار خود را کسب نکرده اند. سرمایه های اول، چهارم و پنجم به ترتیب ۲ واحد، ۷ واحد و ۱۷ واحد، جمعا ۲۶ واحد بیش از حصه واقعی خود اضافه ارزش به چنگ آورده اند، در حالی که سرمایه دوم ۸ واحد و سوم ۱۸ واحد ارزش اضافی باز هم جمعا ۲۶ واحد را از دست داده اند. اضافه ارزش ها جا به جا شده و میان ۵ حوزه مذکور به صورت برابر تقسیم گردیده است. کالاهائی بالاتر از ارزش خود فروش رفته اند، کالاهائی هم بالعکس ارزانتتر از ارزش خود فروخته شده اند. هر صد واحد سرمایه مستقل از ترکیب آلی خود، مستقل از میزان سرمایه ثابت و متغیر مصرف شده در تولید کالاهایش ۲۲ واحد ارزش اضافی به چنگ آورده است. به بیان دیگر هر ۱۰۰ واحد سرمایه ۲۲ واحد از ۱۱۰ واحد اضافه ارزش کل

را سهم خود کرده است. اگر این ۲۲ را بر سرمایه هر حوزه یا ۱۱۰ واحد را بر ۵۰۰ واحد سرمایه تقسیم کنیم، به نرخ سود می رسیم که معادل ۲۲٪ است.

قیمت تولیدی چیست؟

کالاها مگر در موارد نادر به ارزش واقعی خود فروخته نمی شوند. آنها مستقل از اینکه متعلق به کدام قلمرو با کدام ترکیب آلی سرمایه باشند با قیمتی همگون به فروش می رسند. این قیمت حاصل جمع بهای تمام شده کالا بعلاوه نرخ سود متوسط است و قیمت تولیدی نام دارد. سرمایه های پیش ریز شده در حوزه های گوناگون، ترکیب ارگانیک های مختلف دارند. جزء متغیر آنها یا شمار کارگرانی که استثمار می کنند متفاوت است. این سرمایه های متغیر یا نیروی کار زنده مختلف، حجم کار اضافی متفاوتی تحویل سرمایه دار می دهند. اما این کارهای اضافی نهایتا به صورت مساوی میان صاحبان سرمایه ۵ حوزه تقسیم می گردد. چگونه چنین می شود؟ و این جا به جایی، در کجا، زیر فشار کدام عامل یا عوامل انجام می پذیرد؟ پرسشی است که باید به آن پاسخ داد.

کالاهائی که تولید می شوند به صورت کالا = سرمایه وارد بازار می شوند. سرمایه داران تولید کننده برای فروش آنها باید با هم به رقابت

پردازند. در فرایند رقابت برای فروش کالاها است که قیمت تولیدی ظهور می کند. قیمتی که جایگزین ارزش کالاهای مختلف می گردد و همه تولیدات بر پایه آن به فروش می رسند، در درون همین فرایند رقابت است که نرخ سودهای متمایز حوزه های مختلف نیز جای خود را به نرخ سودی واحد می سپارند. نرخ سود متوسط که بالاتر در باره اش گفتگو کردیم، قیمت تولیدی حاصل جمع نرخ سود عمومی و هزینه تولید کالاها است. سرمایه داران محیط های مختلف تولید با فروش کالاهای خویش ارزش - سرمایه هائی را که در تولید کالاهای مزبور صرف نموده اند بازیافت می کنند، اما عین اضافه ارزش یا سودی را که توسط کارگران مورد استثمارشان در همان محیط های معین، تولید شده است، به دست نمی آورند. آنان سهمی از کل اضافه ارزش ها

زمان معین، در کل جامعه، توسط کل سرمایه ها، در کل قلمروها، تولید شده است و به نسبت سرمایه ای که دارند نصیبشان گردیده است. - به نسبت کل سرمایه ای که پیش ریز کرده اند، کل سرمایه ثابت و متغیر، کل اجزاء استوار و گردش سرمایه و نه فقط جزئی از سرمایه که در تولید کالاهای جدید به مصرف رسیده است، آری به نسبت کل این سرمایه سود دریافت می کنند - سودی که بر پایه تقسیم برابر کل سودها میان کل سرمایه ها به هر واحد یا صد واحد سرمایه تعلق گرفته است. سرمایه داران در اینجا و در رابطه با سهم سود، به اعضای یک شرکت سهامی عام می مانند که سود سالانه شرکت به میزان سهام و حجم سرمایه، میان آنان تقسیم می شود.

ادامه دارد .....
یا سودی را به چنگ می آرند که در مدت